

Dk. David Emanuel, Kikao cha 1, Kutoka Zaburi 136

© 2024 David Emanuel na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. David Emanuel katika mafundisho yake juu ya Zaburi ya Kutoka. Hiki ni kipindi namba moja, Utangulizi, Zaburi 136, Liturujia ya Kupinga Simu.

Habari, mimi ni Dk. David Emanuel. Ninafundisha hapa katika Chuo cha Nyack, mazingira haya mazuri, na Seminari ya Theolojia ya Alliance. Asili yangu ni sayansi ya kompyuta, lakini baada ya muda, niliachana nayo na nikaja kujifunza Biblia. Nilisoma kwa miaka 11 katika Chuo Kikuu cha Kiebrania cha Jerusalem katika kile kiitwacho Biblia, lakini ni wazi kwamba ni Agano la Kale.

Leo ningependa kuanza kukupitia sehemu ya kile ninachojitolea kwa muda mwingi katika Chuo Kikuu cha Hebrew. Hiyo ni kuangalia motifu ya Kutoka katika Zaburi. Hayo kimsingi ndiyo asili yangu.

Kwa hiyo, nimefanya mengi ya Kiebrania ya Biblia. Nimefanya mashairi mengi ya Kiebrania na pia uelewa wa kimsingi wa Mashariki ya Karibu ya zamani na Biblia ya Kiebrania. Kwa hivyo tutakuwa tukiangalia kimsingi video chache zijazo, tutakuwa tukiangalia motifu ya Kutoka katika Zaburi.

Ili kufanya hivyo, nataka kuanza kwa kweli tu kwa kuzungumza kidogo juu ya motifu ya Kutoka. Ikiwa nitakurudisha nyuma nilipokuwa nikianza masomo yangu ya udaktari, nilipoanza kuiangalia, nilijua mada yangu ni nini. Nilijua nitasoma motifu ya Kutoka kama inavyoonekana katika Zaburi.

Kwa hiyo, nilianza kuangalia motifu yenyewe ya Kutoka. Niliposoma Biblia yote, Biblia ya Kiebrania na Agano Jipya, nilianza kufikia hitimisho, nikafikia hitimisho kwamba labda motifu ya Kutoka ilikuwa ndiyo mapokeo makuu na yenye ushawishi mkubwa zaidi katika Biblia nzima. Hiyo ndiyo hisia ambayo nilianza kuwa nayo niliposoma Biblia.

Kadiri nilivyosoma zaidi kuhusu motifu, ndivyo nilivyoiona ikionyeshwa zaidi katika maandishi mengi tofauti-tofauti, kuanzia Mwanzo, ambayo hata yanaweza kutambulika katika kitabu cha Ufunuo. Kwa hiyo, niliona jambo hilo likiendelea na nikasadikishwa sana kwamba haya ndiyo mapokeo yanayotawala zaidi katika Biblia nzima. Ilipofika katika utangulizi wangu wa tasnifu yangu, niliandika taarifa hii hapa.

Ndivyo nilivyofungua. Motifu ya Kutoka ni mojawapo ya motifu kuu katika Biblia ya Kiebrania. Kimsingi niliandika kwamba kwa sababu ya hifadhi yangu ya Kiingereza, sikujisikia vizuri kusema kwamba ilikuwa nia inayotawala zaidi, ingawa ndivyo nilivyoamini kabisa.

Nilikabidhi rasimu ya kwanza ya utangulizi kwa mshauri wangu na akaiangalia na akafanya marekebisho moja kwa hilo. Hayo ndiyo masahihisho aliyofanya. Motifu ya Kutoka ndiyo motifu inayotawala zaidi katika Biblia nzima, si mojawapo ya mambo makuu zaidi, bali ni motifu inayotawala zaidi.

Hiyo ndiyo nilipata. Kwa hiyo, hakuna mshangao wa kweli hata kidogo kwamba inaonekana katika kitabu cha Zaburi. Kwa hiyo, kabla hatujaangalia jinsi inavyoonekana katika Zaburi, kwanza tutaangalia motifu yenyewe.

Tutaangalia chache ambazo Zaburi inaathiri na kisha tutaenda kuangalia motifu yenyewe. Kisha tutaanza kutazama Zaburi, Zaburi tano, ambazo nimezichagua kwa ajili ya seti hii maalum ya mihadhara. Kwa hivyo, kuhusu Kutoka katika Zaburi, moja ya mambo tunayopaswa kukumbuka ni kwamba kimsingi ni aina mtambuka, ambayo ni kusema hakuna aina fulani.

Ikiwa unafahamu aina za muziki jinsi zilivyofafanuliwa awali na Hermann Gunkel, maombolezo, nyimbo za sifa, nyimbo za shukrani, zote hizo, ambazo nina hakika umejifunza katika video zingine katika darasa la Zaburi. Lakini hapakuwa na aina moja ambayo motifu ya Kutoka inatumika, lakini ni kile tunachoita aina mtambuka na inaathiri aina nyingi. Ninahitaji kutaja vile vile kuhusu Zaburi kwamba kuna idadi ya sehemu ambapo kutajwa kidogo kwa Kutoka kunaonekana kama vile Zaburi 66, 77, 95 na 114.

Zaburi hizi hazitashughulikiwa katika mfululizo huu wa mihadhara. Kuna hata sehemu mbili zaidi tunaweza kufikiria mahali kama vile Zaburi 23, Zaburi ambayo watu wengi wanaijua, ambayo imeunganishwa na Kutoka kwa sababu ina wazo hili la kuongoza, ambalo linaakisi kipindi cha jangwa na pia kutulia mwishoni mwa Zaburi katika mistari miwili ya mwisho, ambayo ni wazo au tafakari ya kutulia katika nchi ya ahadi. Kwa hiyo kuna mwangwi wa mapokeo ya Kutoka katika Zaburi nyingine isipokuwa hizi.

Lakini katika sehemu hizi, pengine kuna angalau moja au mbili katika Zaburi ya 14. Nyingi inazungumzia au inahusu motifu ya Kutoka. Kwa masomo yetu, maudhui kuu zaidi yataonekana katika Zaburi hizi hapa.

Zaburi 7, Zaburi 78, 105, 106, 135 na 136. Hizo ndizo Zaburi ambazo nitakuwa nikizizingatia katika mfululizo huu wa mihadhara. Je, tutaiendeaje kila Zaburi? Kuna mambo kadhaa ambayo ninataka kutoa kwa kila Zaburi ili kusaidia kutupa aina fulani ya muundo wa mfululizo huu.

Jambo la kwanza ninalotaka kutoa kwa kila Zaburi ni muhtasari. Kwa hivyo, nataka tu kukupa muhtasari wa kimsingi wa yaliyomo, ambayo tutaangalia kwanza. Kwa hivyo, unaweza kutoa aina fulani ya ramani ya barabara ili tuone kile tutakachokuwa tukiangalia.

Jambo la pili ninalotaka kuzungumzia ni kusudi. Ninataka kufunika hilo katika hatua fulani. Tunapaswa kuangalia kwa nini Zaburi iliandikwa.

Hilo ni muhimu sana kwa sababu ni pale tu tunapoelewa kwa nini Zaburi iliandikwa, Mtunga Zaburi alikuwa anajaribu kufikia nini? Ni wakati tu tunapoelewa hilo, ndipo tunaweza kuelewa kwa nini anachagua vipengele fulani vya motifu ya Kutoka katika muundo wake mahususi. Tutaona kwamba kuna mambo fulani ikiwa hayataanguka katika muundo wake, rubriki yake, mambo haya yatapuuzwa, ingawa tunaweza kufikiri kuwa ni mandhari kuu katika motifu halisi. Kisha tutaangalia, na hili halitakuwa jambo ambalo nitaweza kufanya hata kidogo kwa kuridhika sana kama ningependa kwa sababu itahusisha maarifa mengi zaidi ya lugha asilia.

Lakini hata hivyo tutaangalia uhusiano ambao Zaburi ina motifu ya Kutoka, hasa Kutoka na kitabu cha Hesabu. Lakini utaona kwamba kutakuwa na maeneo mengine pia. Kwa hiyo, tutakuwa tukiangalia hizo, tutakuwa tukilinganisha baadhi ya vipengele hivyo pia.

Swali la kuachwa mashuhuri litashughulikiwa pia. Hayo ni mahali ambapo kuna mambo muhimu. Tutazungumza kuhusu motifu ya Kutoka kwa muda mfupi tu.

Lakini kuna mambo muhimu ya motifu ya Kutoka ambayo kwa kweli nadhani ni muhimu katika kitabu cha Kutoka angalau au kuonekana katika kitabu cha Hesabu, ambayo yamepuuzwa, ambayo yanaweza kupuuzwa. Ninataka kuongelea baadhi ya hayo, kuleta baadhi ya hayo, na kutaja baadhi ya mambo hayo tunaposhughulikia Zaburi moja moja. Kipengele kingine ninachotaka kuangalia kinahusu washairi wa Zaburi.

Hili ni eneo, hii ni moja ya peeves yangu kipenzi, ambayo nina. Mara nyingi Zaburi ambazo tumetaja, hasa Zaburi 105, 106, Zaburi 78, hizi ni Zaburi ambazo zimeshutumiwa hapo awali kwa sababu zinasimulia hadithi na kwa sababu zina njama na simulizi. Hizi ni Zaburi ambazo zimeshutumiwa kuwa hazina ushairi kwa namna fulani.

Hiyo ni kweli hukumu ya kiholela juu ya Zaburi halisi zenyewe. Kwa hivyo, najua hili sio darasa au safu ya mihadhara ambayo itazingatia mashairi ya Kiebrania, lakini ni kitu ambacho napenda na napenda sana. Kwa hivyo, nataka kuzungumzia baadhi ya vipengele vya kishairi ambavyo tunapata ndani ya Zaburi hizi, hasa baadhi ya miundo ya mkazo.

Kwa hiyo, nataka kurejea mashairi fulani ndani ya Zaburi hizi. Kisha kuna swali la kutumia tena, kutafsiri, na kutumia tena. Hapa tunachotaka kuangalia au kuanza kuangalia ni zile matukio ambapo kile kinachoonekana kuwa chanzo cha mwandishi hakiendani kabisa na kile alichowekwa katika kazi yake.

Ninataka tu kuchunguza baadhi ya mahusiano kati ya zaburi yenyewe na chanzo ili kuelewa, vizuri, kwa nini mabadiliko haya yanafanywa? Je, ni mabadiliko gani? Utaona tunapozipitia baadhi ya Zaburi hizi, chanzo kinaweza kisitoke moja kwa moja kutoka kwenye Pentateki, lakini mtunga-zaburi anaweza kuwa amechukua maandishi tofauti, mapokeo ya zamani au kitu kutoka kwa zaburi nyingine au kipande kingine cha fasihi na kusuka hiyo na kuitumia kusimulia hadithi yake kwa sababu inalingana na kusudi lake bora zaidi. Kwa hivyo, tutakuwa tukiangalia swali hilo la tafsiri au kutumia tena kutoka kwa mtunga-zaburi wa Biblia. Kwa sehemu kubwa, nitakuwa nikitumia NASB, New American Standard Bible katika manukuu yangu.

Nitasema hivyo sasa. Ninasema hivyo kwa sehemu kubwa, lakini kutakuwa na wakati nahitaji kuachana na hilo kwa sababu tunapata, na hii itakuja mara kadhaa, kwamba wakati mwingine wafasiri wa Kiingereza huwa na fujo kidogo na mashairi ili kufanya maandishi yasomeke zaidi. Kwa hiyo, unaweza kuona mabadiliko fulani katika maneno hapa na pale.

Sio hali nzuri, lakini ni kitu ambacho hata hivyo tunayo. Kwa hivyo nitakuwa nikirekebisha maandishi fulani na nitajaribu kukufanya ufahamu wakati ninafanya hivyo na ni nini uhakika halisi kwa hilo. Hivyo ndivyo kimsingi tutakavyokuwa tukitazama kila moja ya zaburi.

Kwa hivyo, jambo linalofuata tunalopaswa kufanya ni kuanza kujaribu na kufafanua Kutoka. Je, tunaangalia matukio gani? Huu ni muhtasari mwingine tu ili tuweze kuwa na ufahamu wa vipengele ndani ya Kutoka ambavyo tutakuwa tukivifikiria. La kwanza ni hili, ni kuhama kutoka kwa ukoo hadi nchi ya ahadi.

Hapa ninarejelea mwisho wa kitabu cha Mwanzo, nikianza na kitabu cha Kutoka wakati Yakobo na familia yake kubwa, ambayo inaelezewa kuwa roho 70 kwa jumla. Wanashuka kwenda Misri kukutana na Yosefu ili kuepuka njaa, njaa kali, ambayo imeikumba nchi ya Kanaani kama ilivyokuwa wakati huo. Kwa hiyo, tumewafanya waingie na wao ni ukoo tu.

Kisha kutoka hapo ni dhahiri wanaongezeka na kuwa watu na hapo ndipo wanakuwa watumwa huko Misri. Mfalme mpya anatokea ambaye hamtambui Yusufu na anawafanya watumwa kwa sababu wanaongezeka sana. Tunaona kwamba hili pia ni jambo ambalo linaakisiwa katika baadhi ya zaburi hizo.

Sehemu muhimu sana ya motifu ni ukombozi kutoka kwa utumwa, hasa mapigo. Utaona kuna mapigo 10 yaliyotajwa katika kitabu cha Kutoka hadi kilele cha kifo cha wazaliwa wa kwanza wa Wamisri. Hiyo ni motifu ya kawaida sana, ingawa mapigo, kama tutakavyoona, yanawakilishwa tofauti kidogo katika zaburi hizi za Kutoka.

Pia tuna miujiza ya kuvuka bahari, ambayo tuna picha ya hapa ambayo bahari imegawanyika. Kuna mambo mbalimbali katika yale ambayo kuna kiwango cha uasi ambacho hufanyika kwa sababu watu wanamshutumu Musa kwa kuwachukua kutoka utumwani, kuwaongoza kwenye kifo mwanzoni mwa jangwa au baharini. Kwa hiyo, kuna uasi kidogo huko, lakini hapo ndipo Mungu anafanya muujiza huu.

Hiyo ni dhana ambayo tutaizungumzia baadaye katika kuigawanya bahari kuwaruhusu kuivuka. Kisha kuna hadithi ya mahitaji katika jangwa. Kuna utoaji wa maji.

Kuna utoaji wa mkate, mana, ambayo ni mila maarufu sana, na pia utoaji wa nyama na kware pia. Pamoja na utoaji huo, kuna dhambi ambayo inafanyika jangwani huku Waisraeli wakilalamika katika viwango mbalimbali. Wanalamika dhidi ya Musa.

Vikundi vidogo vinalalamika dhidi ya Musa. Hata dada yake Miriamu na Haruni wanalamika dhidi yake. Kuna hii kazi ya mara kwa mara ya Musa kuwaomba watu na kuleta mahitaji yao kwa Mungu na kuleta mahitaji ya Mungu kwao.

Kisha kuna kile nadhani ni sehemu muhimu sana ya hadithi, ambayo ni utoaji wa Torati wakati Musa anapanda Mlima Sinai na Mungu anawaelekeza watu wake jinsi wanapaswa kuishi ikiwa watakuwa watu wa agano. Ni wazi, tuna vitabu vizima kama vile Kumbukumbu la Torati limejitolea kwa ufafanuzi mwingi wa Torati kama ilivyo Mambo ya Walawi 2. Kwa hivyo tunasonga zaidi ya masimulizi, lakini pia kuna vipengele vya utoaji sheria vinavyofanyika pia. Kisha tukifuata muundo katika Torati yenyewe, tutaona kwamba pia kuna ushindi wa awali wa maeneo ya Transjordan.

Hapa tunaangalia maeneo ya Ogu, mfalme wa Bashani na Sihoni, mfalme wa Waamori. Kuna ule ushindi wa kwanza kabla hawajaingia katika nchi ya ahadi. Kama tu nikilichora hili haraka sana hapa, kwa kawaida hivi ndivyo ninge vuta taifa la Israeli kwa Bahari ya Galilaya na Bahari ya Chumvi kule.

Hii ni Yordani. Hili ndilo eneo ambalo liliwekwa alama kwa Israeli. Israeli inafikia hatua hii hapa mwishoni mwa Kumbukumbu la Torati, takriban aina hiyo ya eneo.

Lakini eneo hili lote hapa, ambalo mwanzoni halikugawiwa kwa Waisraeli waliokuwa mali ya Waamori kwa sababu Waamori, Ogu na Sihoni hawakuwaruhusu Waisraeli kuvuka eneo lao. Waliliteka na waliweza kuchukua eneo kubwa kabla ya kuvuka Yordani na kuingia katika nchi hii ya hapa ambayo waliahidiwa. Kwa hivyo hizo ndizo sehemu kuu za motifu ya Kutoka.

Tunapozitazama Zaburi, tutaona jinsi sehemu hizi zinavyoakisiwa na jinsi zilivyofumwa katika mapokeo mengine ya kibiblia pia na jinsi zilivyofumwa katika utunzi wa mashairi ya Kiebrania pia. Hivyo basi, tutaanza na Zaburi 136. Ninaanza na Zaburi 136 kwa sababu ni mojawapo ya Zaburi fupi zaidi.

Kwa sababu ya utangulizi huu na kikomo cha muda nilichonacho kwenye video ya kwanza, nitahitaji kuingiza Zaburi fupi zaidi, ili kufinya katika utangulizi pia. Kwa hivyo, ni moja ya zile fupi na ni ya mwisho katika kitabu halisi. Inayofuata tutafanya itakuwa Zaburi ya 78, ambayo itakuwa ya kwanza.

Kwa hivyo, utangulizi wa haraka wa Zaburi yenyewe na tutaona kwamba kimsingi ni wimbo wa kiliturujia, wimbo wa antifoni, ambao baada ya kila mstari, hiyo ni kila aya inayosemwa ambayo inasimulia hadithi ambayo aina yake ina njama. Tunapata maneno, ki leolam hazdo, maneno ya Kiebrania, kwa upendo wake, kwa upendo wake wa agano, kwa neema yake, kwa maana rehema zake ni za milele. Kwa hivyo, ni wimbo wa antiphone.

Ilionekana kuwa wimbo wa antiphone ambao ndani yake umewekwa zaidi, na najua hii kutokana na kuishi Israeli wakati wa Pasaka. Hakika hii ni Zaburi ambayo huimbwa kila mwaka ambapo kiongozi angesema mstari fulani kisha kila mtu angeshiriki kwa kusema, ki leolam hazdo, kwa maana upendo wake ni wa milele. Sasa nimetaja hapa tu, jibu likiwa sio la kikaboni na alama ya kuuliza.

Hiyo ni kwa sababu tu kuna maswali yanayoibuka, kwa hakika kati ya wasomi, ikiwa mstari huo wa pili wa ki leolam hazdo, kwa maana upendo wake ni wa milele. Kuna maswali kama hiyo kweli ni asili ya Zaburi au ikiwa iliingizwa kwa kazi tofauti ili kuunda utunzi wa kiliturujia. Kuna sababu nzuri ya kudhania kwamba kuna, katika kitabu cha kukunjwa cha Zaburi huko Qumran, kwa mfano, tuna nakala ya Zaburi ya 145, ambayo iko na mstari wa antiphone, ambao hutokea wakati wote baada ya kila mstari.

Sasa hiyo si nakala tuliyo nayo katika maandishi ya Kimasora, lakini ingedokeza kwamba angalau Waisraeli, Waisraeli wa mapema katika hatua fulani waliona nyimbo fulani na walitaka kuzihamisha zaidi katika muktadha wa kiliturujia. Kwa hivyo, wangeongeza mstari ambao hadhira au washiriki wangeweza kukariri ili kushiriki pia. Kwa hivyo, kuna uwezekano kwamba hiyo sio ya kikaboni.

Kuna sababu nyingine kwa nini, na tutaona hilo tunapotazama Zaburi ya 135. Kwa hiyo, nitaacha hilo hadi wakati huo. Kuna takriban mistari 13 inayohusu Kutoka, 10 hadi 22.

Tutawaona hao baada ya muda mfupi tu. Pia inabidi tutambue kile kinachonifaa kufahamu sasa kwamba muunganisho unajulikana. Ukweli kwamba tuna Zaburi ya 135 na vile vile inakuja baada ya 136.

Tutaona baadaye kidogo kwamba inaonekana kuna aina fulani ya mvuto kati ya Zaburi ya Kutoka, ambayo inazungumza kitu kuelekea shughuli ya uhariri ya wapangaji wa Zaburi au watunzi au wahariri na watayarishaji wa Zaburi. Lakini

tutazungumza juu yake baadaye kidogo. Kitu ambacho tunaona au kipengele kimoja tunachokiona au tunapaswa kuona katika Zaburi hii ni kwamba Mungu anaonyeshwa sana kama shujaa.

Yeye ni mtu ambaye anapigania Israeli na hiyo inaonekana kuwa msukumo mkuu. Inaonekana kuwa sababu kwa nini Mtunga Zaburi huyu ameshika au kuchukua na kupitisha vipengele fulani vya Kutoka. Kutoka ilikuwa hadithi inayojulikana.

Kila mtu alijua na inaweza kusema mambo mengi tofauti. Unaweza kupata au unaweza kuthibitisha pointi nyingi kutoka kwayo. Lakini mwandishi huyu anaonekana kushika wazo la Mungu kama shujaa, mtu anayepigana, mtu ambaye ni mfalme wa Israeli na anapigana na wafalme wengine.

Tutaona hilo baada ya muda mfupi tu. Kwa hiyo, hebu tuangalie muundo wa Zaburi yenyewe. Inaanza na utangulizi wa sifa na kuabudu, ambazo Zaburi nyingi huanza nazo.

Ingawa Zaburi za Kutoka, kama zina uhusiano wowote na sifa, basi utapata sehemu ya utangulizi ambayo kwa namna fulani italeta wasikilizaji katika roho ya wimbo, roho ya sifa na kuabudu. Kwa hivyo, tunayo hayo katika aya ya kwanza hadi ya tatu. Kisha tuna kazi ya Mungu katika uumbaji katika nne hadi tisa.

Tutazungumza kidogo juu ya hilo wakati tunapoingia ndani yake kwa undani zaidi. Lakini wazo la uumbaji tinalopaswa kufikiria ni zaidi ya tendo la awali la uumbaji, lakini linahusu kudumisha na kudumisha ulimwengu pia. Tutakuja kwa hilo baadaye kidogo.

Kisha tuna kazi ya Mungu katika Kutoka. Mambo mawili makuu, kuna ukombozi kutoka Misri na kisha kuna kushindwa kwa wafalme wa Transjordan. Hayo ni mambo mawili ya msingi ambayo Mtunga Zaburi anazingatia.

Kisha tuna muhtasari wa sifa unaofanya muhtasari wa ukombozi wa Mungu. Tutazungumza juu ya nini hasa inahusiana. Lakini kwa sasa, hebu tuendeleo na tuangalie, hebu tuchukue kila moja ya sehemu hizi au tuchukue sehemu ya baadhi ya sehemu hizi na tuzungumze kidogo zaidi kuzihusu.

Sitasoma aya zote. Watakuwepo ili uzitazame, lakini nimeangazia sehemu fulani zake. Kishazi hiki, kutoa shukrani kwa Hodula katika Kiebrania, Hodula Adonai ni kishazi kinachojirudia mwanzoni mwa kila moja ya mistari mitatu.

Hiyo husaidia kuipanga na hiyo hutusaidia kutuambia kwamba hii inapaswa kutazamwa kama sehemu mahususi. Tuna wazo la hesed, ambalo linatanguliwa, neno la Kiebrania, ambalo limeanzishwa, ki leolam hasdo. Hapa tuna neno la

Kiebrania hesed, ambalo nitaliweka hapa kwa sababu ni wazo muhimu sana la jinsi linavyofasiriwa.

Akasema , kitu kama hicho katika Kiebrania. Ikiwa nitaandika pia, nadhani inaonekana kama hiyo kwa Kiingereza. Ni neno ambalo ni gumu, gumu kuelezeka kwa njia moja, lakini linahusiana na neema.

Inahusiana na rehema. Inahusiana na upendo wa agano katika mazingira fulani, lakini si lazima yote. Ninashangaa ikiwa neema labda ndio kifungu bora cha maneno, lakini hata misemo au maneno hayo yenyewe hayatendi neno hili kikamilifu.

Tunapata hii ki leolam hasdo, imerudiwa. Ukweli kwamba inarudiwa ni kama mwangwi katika maana ile ile ya kwamba rehema ya Mungu ni ya milele. Kwa hivyo tunaendelea kuirudia kwa mtindo huu wa milele pia.

Kwa hivyo, ukweli kwamba inarudiwa huakisi wazo la upendo wa milele wa agano la Mungu. Kuna sifa kadhaa kwa hilo, ambazo tutazijua kwa muda mfupi tu. Sisi pia hapa, tumshukuru Mungu wa miungu.

Kisha tuna neno hili Elohei Elohim katika Kiebrania. Elohim ni mojawapo ya vipengele hivi muhimu. Najua hili si darasa la Kiebrania, lakini unapaswa kuzungumza kuhusu maneno haya.

Ni neno, neno la kawaida kwa Mungu. Ingekuwa ni Elohim hivi, iliyoandikwa kitu kama hicho, ikitamkwa namna hiyo. Ni neno ambalo linatumika mara nyingi sana kumwelezea Mungu wa Israeli.

Lakini kile ambacho watu wengi hawatambui vile vile ni kwamba ni neno ambalo pia hutumiwa kuelezea miungu mingine. Katika Mashariki ya Karibu ya kale, hata miongoni mwa Waisraeli, kulikuwa na wazo la Mungu, lakini wazo la miungu mingine, sura za malaika, na viumbe vya mbinguni pia lilikuwa maarufu sana. Kwa hiyo, wanatumia neno hili Elohim katika mazingira fulani kuelezea miungu hii mingine pamoja na Mungu wa Israeli.

Hilo ni wazo muhimu sana. Ni wakati tu tunapoona jina la Bwana, Tetragramatoni, Yud-Heh-Vav-Heh, ndipo tunajua kwa hakika, asilimia mia moja kwamba tunashughulika na Mungu wa Waisraeli. Kwa hivyo hapa inatupasa kumshukuru Mungu wa miungu, ambayo ni kama kudokeza vilevile kwamba walikuwa na utambuzi kwamba Mungu, Mungu wa Israeli alikuwa juu ya miungu mingine yoyote.

Sasa kama hiyo ilikuwa, kama walitambua ilikuwa ni Mungu, kama walifikiri ni malaika, hiyo ni hadithi tofauti. Tunahitaji kuangalia wale walio katika mazingira tofauti. Lakini hata hivyo kulikuwa na aina fulani ya utambuzi wa viumbe vingine pamoja na Mungu wa Israeli.

Kuna dokezo, dokezo la kibiblia hapa, naamini, ambalo linashuka hadi Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo, tuna wazo hili la Elohim maana yake, kuelezea mungu mwingine isipokuwa Mungu wa Israeli. Sasa kuna dokezo linalowezekana, ambalo ndilo nilikuwa nikisema hapa, kati ya Kumbukumbu la Torati 10:17 na Mtunga Zaburi hapa.

Hii itaanzisha wazo la kitu kinachotokea sana katika fasihi ya kibiblia ambayo ndani yake kuna mara chache sana, nasema mara chache sana, tena, ni hifadhi yangu ya Kiingereza inaanza. Hakuna kitabu katika Biblia ambacho kiliwahi kuwepo peke yake. Mara nyingi tuna wazo kwamba vitabu vya kibiblia vipo kama hivi.

Kwa njia nyingi, tumefundishwa kusoma vitabu vya maandiko na sehemu kana kwamba zipo kama vitengo huru vilivyoandikwa tofauti kabisa. Lakini sivyo ilivyo. Katika vitabu vyote vya Biblia, daima kuna, nikimaanisha kabisa kila kitabu katika Biblia, kuna mtandao mgumu sana wa miunganisho ambamo waandishi wa Biblia waliathiriwa ama bila kujua au kimakusudi na maandiko mengine katika Biblia.

Wangeazima vishazi kutoka sehemu mbalimbali na wangeleta vishazi hivyo katika maandishi yao mahususi. Hiyo hutokea wakati wote. Hiyo ni njia muhimu ambayo tunapaswa kutazama Maandiko yote, sio tu Zaburi hizi za Kutoka.

Ninazungumza juu ya Agano Jipya na la Kale. Tunapaswa kuelewa kwamba watu walizama katika Maandiko. Walijua mistari na maneno na vishazi wakati wote na walikuwa wakijumuisha hayo katika maandiko yao.

Kwa hiyo huu ni mfano mmoja tu wa jambo hilo hapa katika Kumbukumbu la Torati, kwa kuwa Mwenyezi-Mungu, Mungu wenu, ni Mungu wa miungu na Bwana wa mabwana, Mungu mkuu na wa kuogofya ambaye hana upendeleo wala kupokea rushwa. Kwa sababu maneno haya ni ya kipekee kabisa kwa sehemu hizi mbili, hiyo ni mojawapo ya ishara kwamba kuna uwezekano mkubwa wa kuazima kimaandiko ambapo mwandishi anajua jambo fulani kwa kufahamu au bila kufahamu na analivuta katika kazi yake. Kwa hiyo, basi tuna kazi ya Mungu katika uumbaji mstari wa nne hadi wa tisa.

Tunazungumza juu ya maajabu makuu ya Mungu, maajabu yake makuu. Hili ni wazo lingine la kuvutia kwa sababu tumefahamishwa kwa wazo au lugha ya miujiza. Kwa Kiebrania, kuna mzizi pele kama huu.

Nitaiandika tu kama mzizi. Hili neno pele, labda niandike Kiingereza pia, sivyo? Neno hili pele ni dhana inayoelezea jambo ambalo ni gumu sana kwa watu. Wazee wangetenganisha kazi, kazi, na kazi za watu binafsi.

Kwa hiyo ungekuwa na kazi ambayo mtu angeweza kufanya kama vile mtu anavyoweza kukata mti, mtu anaweza kujenga nyumba. Mambo haya yako ndani ya himaya ya mwanadamu. Lakini inapokuja zaidi ya hapo, basi tuna wazo la niflaot.

Haya ni mengi, kwa bahati mbaya, lakini haya ni maneno ambayo yanaelezea kile tunachojua kama miujiza, mawazo ya miujiza. Katika ulimwengu wa kale, miujiza ilikuwa mambo ambayo Mungu pekee angeweza kufanya, mambo ambayo kimsingi yalikuwa magumu sana kwa mwanadamu. Kwa hiyo, neno hili hapa niflaot na neno hili lingine gedolot pia, tunapona maneno haya katika neno pele, tunazungumza kimsingi kuhusu miujiza, mambo ambayo ni Mungu pekee awezaye kufanya.

Tena, ninahitaji tu kuzungumza kidogo juu ya hili kwa sababu tunaposhughulikia dhana hii ya muujiza, watu wa kale wana mawazo tofauti sana na muujiza ni nini kuliko tunavyofanya leo. Leo tunafikiri katika suala la tabaka tatu, nadhani. Tunafikiri kulingana na kile ambacho wanaume wanaweza kufanya, kile ambacho watu wanaweza kufanya, au kile ambacho watu hufanya.

Watu wanaweza kujenga nyumba na watu wanaweza kukata miti. Lakini katika jamii ya kisasa, tuna safu nyingine ambayo inaweza kuelezewa kama Asili ya Mama. Kisha tunaona mambo ambayo asili hutunza, kama vile uponyaji.

Tukipata mkunjo au mkwaruzo, tunaponywa. Inashuka na hii inahusishwa na Asili ya Mama, mchakato wa asili ambao tunaponywa. Kisha tunakuwa na wazo la Mungu wa mbali ambaye wakati mwingine huingia na tunafikiria hili kwa njia ya muujiza wakati Mungu anapoingia kufanya jambo juu ya hilo.

Lakini katika siku za Biblia, kulikuwa na tabaka mbili tu. Kulikuwa na wazo la muumbaji na kuundwa. Kwa hivyo, kila kitu ambacho hatukuweza kufanya kinahusishwa na Mungu ambaye anadumisha uumbaji wake.

Yeye haifanyi tu, lakini anaidumisha. Kwa hivyo, ikiwa tunajikata na kuponywa, sio Mama Asili, lakini ni Mungu anayetuponya kwa sababu hatuwezi kufanya hivyo sisi wenyewe. Kwa hiyo, hatuna budi kukumbuka kwamba ndivyo watu wa kale walivyokuwa wakifikiria.

Hakukuwa na dhana ya asili. Kwa kweli, nilipotaja hilo mara moja kwa mshauri wangu, aliruka kutoka kwenye kiti chake na akanitazama na kusema, asili, hakuna kitu kama asili katika ulimwengu wa Biblia. Kwa hivyo ndipo tunapofikiria, tunaposoma neno hili, niflahot, gedolot, tunaona limetafsiriwa kama maajabu.

Huenda ikatafsiriwa, sijui, kwa ishara. Tunahitaji kufikiria kuhusu matendo magumu ambayo ni Mungu pekee anaweza kufanya. Hizi ni za kibiblia, hii ni lugha ya miujiza ya kibiblia.

Zaidi ya hayo, tutaona kwamba neno pele na neno hili niflahot mara nyingi huwekwa kwa ajili ya Kutoka na miujiza iliyofanywa wakati wa kutoka. Katika Kiebrania cha kisasa, wanatumia neno tofauti kwa muujiza. Wanatumia neno nes, ambalo ni neno linalomaanisha bendera.

Haina neno hilo la aina yoyote kama, si ya kimbinguni, lakini yenye utukufu katika maneno ya kibiblia. Lakini hiyo labda ni hadithi tofauti kidogo. Tunaona hapa kwamba muundo unaopitishwa katika kazi hii ya Mtunga-zaburi ni wa jumla kwa mahususi kwa kuwa kwanza anataja kanuni ya jumla na kisha anaingia ndani kwa undani wa kile anachomaanisha.

Kwa sababu umefika hapa, tuchukue hapa, inasema, kwake yeye peke yake afanyaye maajabu makuu. Kisha baada ya hayo, anaenda na kueleza maajabu haya ni nini hasa. Kwa hivyo una jumla hii kwa muundo maalum, ambayo hatupati katika Zaburi zote.

Kuna swali hapa na kila wakati ninapoweka alama ya kuuliza kwa moja ya kauli zangu hapa, labda kuna mjadala wa kiwango fulani juu yake. Lakini kuna ushawishi unaowezekana wa hekima hapa kwa sababu tunaye anayeeneza dunia. tuko wapi? Kwa yule aliyeziumba mbingu kwa ustadi.

Hapa ina mbingu kwa ustadi. Neno ujuzi huu una mzizi, ni tevunah binah, ambalo limetafsiriwa mahali pengine kama ufahamu. Kwa hivyo, hii ndiyo aina ya kitu tena, ambayo tunaona haijaonyeshwa vizuri katika tafsiri za Biblia.

Ninaweza kuona ni kwa nini mfasiri alitumia neno ujuzi, lakini nashangaa kama wazo la kuelewa, ambalo linaleta dhana ya Mungu kuumba ulimwengu kwa hekima. Kuna mapokeo haya kwamba hekima ilikuwepo kwa Mungu katika uumbaji wa ulimwengu. Kwa hivyo tunaanza kuona hilo likionyeshwa hapa, kwa hakika katika Kiebrania, hata kama halionekani sana katika tafsiri ya Kiingereza.

Kwa hiyo, tunayo mtaji maalum hapa pia, jambo moja zaidi kuhusu jua na mwezi. Hili ni jambo ambalo halisababishi msukosuko mwingi. Sawa, tunaelewa kwamba jua na mwezi viliumbwa, lakini kwa uhusiano na maandishi ya Kiebrania, tunaona kwamba kuna haja ya Mtunga Zaburi kuwa wazi kwa sababu katika maandishi ya Mwanzo wakati wa uumbaji wa dunia, jua na mwezi hazijatajwa kamwe kwa uwazi.

Yote tuliyo nayo katika maandishi ya Mwanzo ni taa kubwa zaidi zinazoundwa na taa ndogo zinazoundwa. Sasa kuna sababu za hilo, ambazo sitaziingia, lakini hapa mtunzi wa Zaburi akisoma, labda kutoka kwa maandishi ya Mwanzo, anataka kuwa maalum na kusema, hapana, jua na mwezi viliumbwa wakati huo. Kwa hiyo, inaangazia kile kilichokuwa kikiendelea katika kitabu cha Kutoka.

Kisha tuna sehemu inayohusu kazi ya Mungu katika kitabu cha Kutoka. Jambo la kwanza tunaloona ni kutajwa kwa Mungu kuwapiga wazaliwa wa kwanza wa Wamisri. Hili linazua swali tulilo nalo katika korasi, kwa kuwa upendo wake ni wa milele.

Lakini tunaposoma hili, tunapaswa kuhitimu kile ambacho Mtunga Zaburi anamaanisha. Ndiyo, anasema kwa kuwa upendo wake ni wa milele, lakini kwa kweli kile mtunga-zaburi anachosema ni kwa ajili ya rehema zake kwa Israeli ni za milele. Kwa sababu kama ungekuwa Mmisri wakati huo na mzaliwa wako wa kwanza akapigwa, jambo la mwisho ungefikiria ni upendo wake ni wa milele.

Ndiyo, ni hivyo, lakini si kwetu kwa sababu tunateseka chini yake. Kwa hivyo hiyo ni sauti ya chini. Haijasemwa wazi, lakini inaonyeshwa wazi katika Zaburi hii.

Tunaye anawapiga Wamisri na sisi pia tunaigawanya bahari. Maneno hapa ni ya kushangaza kidogo kwa sababu inasema kwamba anapasua bahari. L'xor bexarim ni usemi unaotumika.

Hili halipatikani popote pengine katika Zaburi yoyote ya Kutoka kuelezea kugawanyika kwa bahari na Mungu. Basi kwa nini Mtunga Zaburi achague maneno ya ajabu namna hii? Anaweza kuwa amezichagua tu kwa sababu zilikuja akilini mwake, lakini pia anaweza kuwa amezichagua chini ya ushawishi wa andiko hili katika Mwanzo 15:17, ambalo ni hadithi ya mwenge kati ya vipande ambapo Ibrahimu anatoa dhabihu hii kwa Mungu. Ikawa jua lilipotua, kukawa giza sana, na tazama, tanuru ya moshi na mwenge wa moto ukapita kati ya vipande hivyo.

Ukiingia katika andiko hilo, ukiangalia andiko hilo, utaona kwamba ni andiko ambalo watu wengi wanaamini kuwa ni andiko linalotabiri Kutoka. Inatabiri Waisraeli huku bahari ikipasuka na kuifuata ile nguzo ya moto, inayowatangulia na kuwaongoza kupita humo. Utaona hata katika Mwanzo 15, ukisoma zaidi, utabiri huu wa kile kitakachowapata mababu wa Ibrahimu hakika umetajwa wakati huo.

Kwa hivyo, tunayo maandishi haya, ambayo yanawezekana, nitasema udanganyifu unaowezekana. Au kama ningelazimika kucheza kamari, kwa hakika mimi si mtu wa kucheza kamari, lakini ikiwa ni lazima nicheze kamari, ningesema kwamba andiko hili katika Mwanzo lilikuwa likiathiri mawazo yake alipoandika kifungu hiki hasa alipokuwa akiandika Zaburi hii. Mapigo yamefupishwa tu hapa.

Tuna wazaliwa wa kwanza, kama nilivyosema, ndiye maarufu zaidi anayechukuliwa na kisha wengine wanatajwa lakini wamefupishwa na hawajaelezewa kabisa. Lakini tunayo mtaji mahususi wa kuangamizwa kwa Firauni. Kwa hiyo hapa, hata unaposoma andiko hili, msisitizo unaonekana kuwa zaidi juu ya Mungu kupiga, Mungu kumpiga Farao na kumshambulia Farao.

Huo unaonekana kuwa msisitizo mkubwa zaidi na tutaona hili tunapopitia Zaburi nyingine. Ni zaidi juu ya hilo kuliko ilivyo kwenye ukombozi au kitu kingine chochote anachofanya Mungu. Ni kuhusu shambulio na uharibifu wa mfalme huyu na tutaona kwamba aliunga mkono mahali pengine katika Zaburi hii hasa.

Kwa hivyo, tuna sehemu inayofuata baada ya Kutoka, Mungu kisha anawachukua watu wake, akiangaza juu ya matukio ya jangwa. Kisha anawapeleka watu wake jangwani. Kwa hivyo hapa tunaruka zaidi ya miaka 40 ya kuzunguka-zunguka katika jangwa la enzi ya jangwa.

Tunaruka hasa kwa wafalme wa Transjordan ambapo Mungu anawaangamiza wafalme wawili Ogu na Sihoni. Hao wametajwa. Kama nilivyosema hapo awali, mkazo katika hili katika dondoo fupi sio juu ya kutotii kwa Waisraeli, lakini ni juu ya uharibifu wa Mungu karibu kupigana kama mfalme, karibu kulinganishwa na wafalme wengine.

Mungu alimshinda Farao, akamshinda Ogu na kumshinda Sihoni. Alikuwa shujaa wao. Alikuwa mfalme wao wakati wa jangwa.

Huo ndio mtazamo wa Waisraeli kwamba Mungu alikuwa mfalme wao wakati huu. Swali linatokea, kwa nini usimame kwenye ushindi wa Transjordanian? Kwa nini hatujaenda mbali zaidi? Kama hata ushindi wa kwanza wa ardhi na sababu maarufu zaidi ya hii katika usomi wa kisasa ni kwamba Mtunga Zaburi alikuwa akifanya kazi kwa kiasi kikubwa na Torati, vitabu vitano vya kwanza vya Musa na hivyo ndivyo inavyoendelea. Mwisho wa Hesabu, mwanzo wa Kumbukumbu la Torati unasimama tu kwenye ushindi wa Transjordanian na hauendi mbali zaidi.

Kwa hivyo, hii inaweza kuchangia wazo kwamba Torati wakati wa Mtunga Zaburi ilikuwa kwa namna fulani mkusanyiko. Ninataka kusema imehamasishwa, lakini hiyo ni ya ulinganifu kidogo, lakini ilionekana kuwa muhimu sana na kuonekana kama mkusanyiko wa vitabu wakati huo. Kisha tunahamia kwenye ugawaji wa ardhi.

Muundo huu tunaouona hapa, ni muundo wa kishairi. Ni muundo wa kusesitiza. Inaitwa muundo wa mtaro.

Nitaiweka tu alama. Najua hii si kozi ya ushairi, lakini imechorwa kama A, B, B, C ambapo kipengele hiki cha B kinarudiwa kwa msisitizo. Kwa hivyo, katika kesi hii, tunaona na kutoa ardhi yao kama urithi.

Kisha tuna urithi unaorudiwa tena kwa Israeli, mtumishi wake. Kwa hiyo, tumepewa, na alitoa ardhi yao itakuwa sehemu ya A ya hii. Urithi ungekuwa B, ambao hurudiwa mara mbili.

Kisha tuna kwa mtumishi wake Israel C papa hapa. Ukweli kwamba kuna hili, kwa maana fadhili zake zenye upendo ni za milele, huingizwa katikati. Ni aina ya kuharibu muundo wa mtaro.

Hiyo ni sababu nyingine ya watu wengi kudhani kwamba mstari huu wa chorasi kwa hakika ni nyongeza ya baadaye kwa zaburi kwa sababu unavunja ushairi na hausomi kabisa. Lakini kwa vyovyote vile, haya ndiyo maandishi tuliyo nayo mbele yetu. Kisha tuna muhtasari wa sifa za ukombozi wa Mungu.

Ili kumaliza zaburi, ni ngumu kuanzisha wakati. Inazungumza juu ya Mungu kukumbuka Israeli katika hali yao ya chini. Lakini hatujui kwa hakika, je, mazungumzo haya, je, haya yanarejelea Kutoka alipowakomboa watumwa kutoka Misri? Au je, hii, kwa kweli, inarejelea jambo ambalo Waisraeli au Watunga-Zaburi walikuwa wamepitia, kama vile uhamisho katika 587? Kwa hivyo, ni ngumu kuamua kwa uhakika ni ipi kati ya hizi, au labda iliandikwa kwa njia ya kutia shaka kwa kuwa mojawapo ya hali hizo inaweza kuhusishwa nayo.

Tuna neno hili tena, toa shukrani kwa, hodule, ambayo inaonekana hapa. Kama unavyokumbuka, kama nilivyosema mwanzoni mwa zaburi, tunayo maneno hayo mara tatu yaliyotumika. Kwa hivyo hii inaunda aina ya ujumuishaji wa zaburi na inatukumbusha mwanzo.

Lakini tutazungumza juu ya dhana hiyo baadaye. Juxtaposition, ningetaja hii hapo awali. Kwa hivyo wacha niseme maneno machache tu juu yake sasa.

Inaonekana kuna kivutio cha Zaburi ya Kutoka. Zaburi ya 77, iliyo na habari fulani za Kutoka, inapatikana kando ya Zaburi ya 78. Zaburi ya 105, ambayo tena, Kutoka inaitawala, inaonekana karibu kabisa na Zaburi ya 106.

Hapa tuna Zaburi 135, ambayo iko mbele ya zaburi yetu. Tumeangalia 136 hivi punde. Kwa hivyo inaonekana kuna aina fulani ya juhudi za utambuzi za mpangaji kupanga vitu pamoja.

Tunajua kwamba hii ni kweli mahali pengine katika maandiko ya Biblia. Ni kitu kinachoitwa kanuni ya ushirika, ambayo ninaishughulikia, naijadili katika tasnifu yangu na katika majukwaa mengine. Sitaingia katika hili hivi sasa kwa sababu ya vikwazo vya wakati, lakini maudhui ya nyenzo za Zaburi yanaelekeza mahali fulani ni zaburi zipi zimewekwa karibu na kila mmoja.

Wao si tu kutupwa pamoja kabisa nasibu. Kwa hivyo, hili lilikuwa swali langu tu. Hali hii ilitokeaje? Mawazo mawili, moja ni kwamba ni ya nasibu na ya kubahatisha.

Sijui ni watu wangapi wanafikiria juu ya aina hii ya vitu, lakini watu wengine hufikiria tu kuwa viliwekwa pamoja bila mpangilio. Lakini ningesema kwamba kuna shughuli

ya uhariri na kwamba wahariri wa Zaburi walikuwa wanafahamu kila zaburi, maudhui ya kila zaburi, maneno muhimu ndani yake, jinsi mtu alimaliza, jinsi mtu anaanza wakati wao kuweka mambo pamoja. Hilo linaonekana hapa na pia kwingineko, ingawa hatutaingia katika hilo sasa hivi.

Kwa hivyo, kwa muhtasari, tunaweza kusema nini kuhusu zaburi hii ya kwanza ambayo tumeitazama, Zaburi 136? Kwanza kabisa ni kuchukua wazo la Kutoka na kulitumia kuelezea au kuonyesha Mungu kama shujaa au mfalme shujaa. Jambo la pili lina madhumuni ya kiliturujia. Kwa hiyo, imechukuliwa, ni jambo ambalo lilifanywa kimakusudi, lilikuwa na mpangilio, mpangilio maalum sana.

Yamkini, Pasaka, sitaki kuapa kwa hilo, lakini kuna uwezekano wowote, ingekuwa Pasaka, lakini ingefanya kazi kama sehemu ya sherehe kubwa zaidi. Israeli katika zaburi hii hawana kitu kabisa. Hawafanyi chochote.

Hawafanyi maamuzi yoyote. Hawaasi. Hawafikirii.

Wako pale tu kukombolewa na Mungu mwenyezi. Sio hivyo kila wakati, lakini ni katika zaburi hii maalum. Ni njia ambayo mtunga-zaburi amechagua kuwaonyesha watu wa Mungu.

Ilikosekana, kwa kadiri ile ya Kutoka ilikwenda, hakukuwa na mengi katika njia ya madokezo ya moja kwa moja. Tutaona jinsi hii inavyobadilika baadaye ambapo kutakuwa na sehemu nyingi zaidi katika zaburi ambapo tunaweza kusema, ndio, anatazama mahali hapa kwa uwezekano wote au hapana, hayuko, au anafupisha mahali hapa mahususi. Hatukuwa na hii sana.

Mtunga-zaburi anaonekana kuwa wa jumla zaidi katika kumbukumbu yake ya matukio ya Kutoka. Kisha tuna swali la mpangilio wa matukio. Inaonekana kuna mabadiliko kidogo ambapo mzaliwa wa kwanza alitajwa kwanza na kisha mapigo yote yakazoea kuwakomboa Israeli.

Kwa hiyo, huu ni mfano mdogo wake. Tutaona zaidi baadaye, lakini inatanguliza wazo au dhana kwamba ingawa tuna kitabu cha Kutoka kama mfuatano wa matukio ya mtunga-zaburi, ni muhimu zaidi kufundisha kitu au kuunda mashairi. Kwa hivyo mpangilio wa mpangilio unakuwa muhimu sana.

Kwa hivyo, tutakuwa tukijadili hilo pia katika baadhi ya zaburi zingine. Halafu kuna swali hili la sifa ya fadhili-upendo. Ingawa mtunga-zaburi anarudia wazo hili la ki leolam hasdo, kwa kuwa upendo wake ni wa milele, wazo la fadhili-upendo kwa kweli linalenga Israeli.

Mtunga-zaburi anamaanisha nini hasa, kwa kuwa upendo wake ni wa milele kwa Israeli au kwa watu wake. Kwa hivyo huo ndio muhtasari wa zaburi. Hiyo ndiyo zaburi ya kwanza ambayo tumemaliza.

Inayofuata tutakayoiangalia ni Zaburi ya 78. Huyu ni Dk. David Emanuel katika mafundisho yake juu ya Zaburi ya Kutoka. Hiki ni kipindi namba moja, Utangulizi, Zaburi 136 Liturujia ya kupinga simu.